

NOVES APORTACIONS A L'ESTUDI DEL «CICLE DE LA PASSIÓ»

PEP VILA

Tot i que ens manca un estudi global sobre el «Cicle de la Passió» en les terres de parla catalana són moltes ja les aportacions que hi ha sobre el tema. Voldria destacar aquí els treballs¹, entre d'altres de Sebastià Pons, Josep Romeu i Josep Massot, la lectura dels quals m'ha donat peu a seguir analitzant el gran nombre de peces que es conserven sobre les passions dramàtiques catalanes. Mòguts per aquest interès, i, en veure que en alguns arxius i biblioteques hi havien manuscrits desconeguts, vam pensar que un treball urgent seria fer un inventari com més complet millor de textos dramàtics, per fornir a la llarga un major nombre de dades a possibles estudiosos d'aquesta branca del nostre teatre majorment tradicional. Així l'objecte d'aquesta comunicació és l'haver-me aplicat a fer un inventari de manuscrits, i redactar-ne un petit catàleg.

En total oferim dotze textos dramàtics, set dels quals els podem afegir als nou que va descriure Romeu² en el seu dia, i als cinc que veié més tard Massot³, aquests darrers tots de la Biblioteca de Catalunya. Aquestes set passions dramàtiques amb variants, arranjaments, i addicions les podem incloure dintre la Setena Passió segons la classificació de Romeu.

Uns altres tres manuscrits per tractar-se de «passions d'autor» amb un interès literari bastant notable; on s'hi veu la mà d'un escriptor dotat, que sap resoldre amb eficàcia les situacions plantejades, fent emergir els personatges de la passió d'aquell col·lectiu sovint anònim, hem pensat d'obrir una nova via per a la seva posterior classificació i estudi. Finalment per la complexitat que representa estudiar-los amb un mínim de rigor hem cregut necessari incloure provisionalment en un apèndix dos nous manuscrits, un d'ells conegut parcialment.

Tenim en preparació un nou treball en el que donarem una visió plenament detallada del nucli d'aquestes passions, o sigui de tots aquets davallaments.

Els manuscrits, diguem-ne tradicionals, que avui presentem abracen seguint l'ordre alfabètic, disposat pels meus antecessors les lletres: O) *Mort i paciò de Nostre Se-*

nyor Jesucrist, important per ésser el segon manuscrit conservat més antic del segle XVIII que es coneix després del manuscrit n.º 31 a la biblioteca de l'Ateneu de Barcelona. P) *Acte Sacramental de la Passió y mort de Christo Senyor Nostre*. Q) *Llibre de la Passió de Christo Senyor Nostre*, on l'acte de la «Presa de la Passió» és un dels més desenvolupats que conec pel nombre de personatges que hi intervenen. R) *Passió de Christo Senyor Nostre*. S) *Passió de Christo Nostre Senyor*. Per la seva brevetat sembla que es tracta d'una passió reduïda i potser censurada encara que no segueix l'esquema del manuscrit conservat a la Biblioteca Nacional de Madrid, ms. 16.295⁴. T) *Sagrada Passió*. U) *Resurrecció*, un dels pocs manuscrits que coneixem que hi figuri solt aquesta representació i que segueix, amb bastant fidelitat, l'imprès que reproduceix la passió representada a Manresa el 1774 i el 1798.

Quan a les «Passions d'autor»: a) Manuscrit n.º 15 de l'arxiu departamental dels Pirineus Orientals⁵, b) *Història de la Representació de la sacratíssima mort y passió de Christo Senyor Nostre* de la Biblioteca Municipal de Perpinyà. c) Manuscrit n.º 16 de l'arxiu anteriorment esmentat. Cal dir que no ens han pervingut els títols dels dos manuscrits d'aquest arxiu.

Les dues peces de l'apèndix són: *Presa y mort y passió de Cristo Nostre Senyor* amb una loa que creiem pot pertànyer a un autor castellà, que fins avui no hem pogut identificar. *Victoria de Christo*, passió d'autor, en la que caldrà veure, més endavant, si hi ha algun retall de creació pròpia. A. Comas parla d'aquesta obra en el capítol «el teatre culte» en la seva *Història de la literatura catalana*.

Potser la principal aportació d'aquest treball és el de donar a conèixer aquestes tres passions, que en part reproduïxen el mateix text, i semblen pertànyer a una mateixa família. El ms. a) perquè encara que fou escrita només per a ésser llegida, com un exercici literari d'una gran qualitat, amb absència de rúbriques, va influir, amb variacions, fins a convertir-se en una obra totalment representable. Aquest exercici retòric és potser l'excepció a aquella frase de Riquer⁶ quan diu: *...que si hagués hagut una gran literatura entre els segles XVII i XVIII, aquestes manifestacions teatrals tindrien una categoria estètica que debades cerquem en aquestes ingènues i poc reixides passions.*

¹ Vegeu una extensa bibliografia que m'estalvia la feina: MASSOT, J., «Notes sobre la supervivència del teatre català antic» dins *Estudis Romànics*, vol. XI, i. E. C., Barcelona, 1962, pàgs. 49-79.

² ROMEU, J., «La légende de Judas Iscarioth dans le Théâtre Catalan et Provençal: Essai de Classification des Passions dramatiques catalanes». *Actes et Mémoires du 1.º Congrès International de Langue et Littérature du Midi de la France*. Avignon, 1957, pàgs. 68-106.

^{2 bis} J. ROMEU, «Els textos dramàtics sobre el davallament de la creu a Catalunya, i el fragment inèdit d'Uldecona» dins *Estudis Romànics*, Vol. XI, i. E. C., Barcelona, 1962 pàgs. 103-132.

³ MASSOT, *Notes sobre la...*, citat, pàgs. 75-77.

⁴ JULIÀ MARTINEZ, E., *Poetas dramáticos valencianos*, II, Madrid, 1929, apèndix, pàgs. 655-694.

⁵ En procés d'edició com a treball de tesina de llicenciatura.

⁶ RIQUEUR, M. D., *Història de la literatura catalana*, vol. III, Ariel, Barcelona, 1964, pàg. 510.

El ms. b) en una primera part ens ofereix un tipus de teatre que entra de ple en el poc estudiat teatre barroc català. Sebastià Pons en la *Littérature catalane en Roussillon*⁷ es fixa en el sonet que s'usa en el parlament de Simon, el leprós, abans de la Cena i que surt també en aquest manuscrit. D'altra banda des de la pàg. 60 aquesta obra segueix, amb variacions i variants, la llició del ms. a). Sobre l'atribució d'aquesta passió al Rector de Vallfogona tal com esmenta el copista creiem que no està fonamentada. D'altra banda en el marge d'alguns folis hi podem llegir cites d'autors clàssics llatins, profans o eclesiàstics. Una altra còpia d'aquest manuscrit i que no hem pogut veure, (vegeu nota 19) conté, per exemple, en un passatge on hi figura un parlament entre Jesús i Nostre Senyora paràgrafs d'autors com Ovidi, Terenci, Petroni, Sèneca, etc. El ms. c) és una còpia també del XVIII del ms. a) i d'una bona part de b).

Si haguéssim disposat de més espai la nostra intenció hauria sigut de comentar el treball d'Andreu Balaguer⁸ pel que fa a les prohibicions de representar misteris. D'altra banda hem recollit també la prohibició de D.F.I. Almarza, ex-Rector de la Universitat de Salamanca, i de D.F.E. Fabia Fuero, arquebisbe de València, a València 1774⁹. També fa poc que hem pogut llegir les disposicions¹⁰ mitjançant les quals diversos pobles del Bisbat de Girona demanen permís per poder representar misteris, quasi tots en el segle XVII. Volem també deixar constància d'un imprès que hem vist a la Biblioteca Universitària de Perpinyà¹¹, de començaments potser del segle XX, i que reproduïx una tornada seguida de 42 fragments, i uns versos finals amb les corresponents notes musicals i que semblen formar part d'alguna cerimònia que es devia fer al Roselló per Setmana Santa. Deixem també per una altra ocasió la ressenya d'un llibre interessant per molts aspectes. Ens referim al treball de M. ACCARIE, *Le théâtre sacré de la fin du moyen âge. Étude sur le sens moral de la Passion de Jean Michel*, (Ginebra, 1979). L'autor estudia la gènesi dels *mystères* havent establert abans unes clarificadores precisions entre el «drama litúrgic» i els «misteris», i fa una gran síntesi del teatre religiós de l'Edat Mitjana. Té molt en compte les passions provençals d'on sembla que surten els misteris. En fer-nos veure la complexitat d'una passió com la de J. Michel no oblidem de donar-nos el sentit moral, individualitzat, de tots els personatges que intervenen des de la Magdalena a Judas. Tanca el llibre un estudi d'aquesta peça en relació a la mentalitat religiosa de l'època i una extensa bibliografia.

Quan als criteris que hem fet servir per aquest catàleg cal dir que he transcrit els títols dels actes, i els noms dels personatges complerts. He accentuat el text seguint les normes establertes en aquests casos regularitzant les majúscules, punts, desfent les aglutinacions, etc. En les pas-

sions de tipus tradicional he optat per donar a conèixer el primer i darrer vers de cada acte, no essent possible de fer-ho en les «passions d'autor» per no haver-hi una estructuració definida.

PASSIONS DE TIPUS TRADICIONAL¹²

O) Ms. 3 de la meua biblioteca.

Mort y paciò de Nostre Senyor Jesucrist

1. Descripció.

Manuscrit de 101 folis, el primer sense numerar, més una guarda al començament i sense guardes a la fi de 200 x 154 mm. El llibre és enquadernat amb pergamí d'època, molt envellit i brut. El text ha restat afectat per la humitat principalment en les darreres pàgines.

La foliació és antiga i es comença a distingir bé, a partir del foli 9, degut a que els marges dels primers folis apareixen retallats. Manquen els folis 1, 4, 45, 69, 70, 71, 72, el que ha provocat que desconexéssim el títol general de l'obra, i el títol de l'acte tercer. El foli 49v i el 50v són en blanc. En el 50 s'hi observen dibuixos d'animals molt primitius. Hi ha rastre d'haver estat arrencats fulls al final.

En parlar de la lletra, en trobem d'una sola mà i dues tintes. Escrit a una i dues columnes. Del foli 92 al 100 el manuscrit és il·legible. Ha quedat afectada la «Representació de l'Entrada a Jerusalem».

Pels criteris de datació llegim en la guarda: «*Vuy dia 8 de desembre 1729. Hic liber mortis et pationis est Geroni Baster*». En el foli 17 llegim: *1729. Fi del Despediment*. En el foli 87 llegim: *Finis. Se és acabada de escriure lo dia 28 de febrer 1730 en Barcelona. Amén Jesús*.

Apareixen dades dels posseïdors en la guarda conservada. Llegim: *És de Salvador* (il·legible). Hi figura també un possible registre d'una biblioteca amb el número 238. En el foli 18 llegim: *1807 se a comensat*. En el foli 87v: *Jo sé lo que (il·legible) parlat de la Paciò. A (número il·legible) de juny añ 1809 és aquell que diu Domingo Sisó que ha parlat de la Paciò y Mort de Jesuchrist*. En el foli 94: *Hic liber est Joanis (...)*.

Lluch et Salomó Minoris (il·legible). Guixolensis texto nornarum marty ano a nativita 1740».

El llibre fou adquirit en 1977 i pertanyia a un fons oblidat que es va vendre de la biblioteca de Botet i Sisó.

2. Contingut.

1.F. [sense numerar]	<i>Pròlech</i> <i>Comença: O Sabiduria y bondat eterna</i> <i>Acaba: que vuy en escoltar no sia perresosas.</i>
2. F.[1]-17v	[<i>Comiat de Jesús i la Verge</i>] <i>Comença: (Manca el foli)</i> <i>Acaba: Molt prest lo aniré avisar</i>
3. F. 18-49	<i>Acte primer de/la paciò. Los qui/pàr-</i>

¹² Hem descrit els manuscrits segons MUNDO-SOBERANAS, *Normes per a la descripció codicològica dels manuscrits*. Biblioteca de Catalunya, Barcelona, 1977.

⁷ PONS, J. S., *La Littérature catalane en Roussillon au XVIIe et au XVIIIe siècle*. Privat-Didier, Tolosa-Paris, 1929. En la pàg. 264 reproduïx aquest sonet. En aquest treball i en la bibliografia d'ell mateix: *La littérature catalane en Roussillon* (1600-1800). Bibliographie, id., hi han abundants notícies que expliquen molt sobre aquests tres manuscrits passionístics d'autor.

⁸ BALAGUER, A., «De las antigas representaciones dramáticas y en especial dels entremesos catalans». *Calendari Català de l'any 1872*. Barcelona, 1872, pàgs. 56-66, reproduït a l'apèndix. Vol. VI. *Orígenes del teatro catalán de Milà i Fontanals*.

⁹ Reproduït per AGUILÓ, M., en *Catálogo de obras en lengua catalana... Curial-fascímils*, Barcelona-Sueca, 1977, pàg. 142.

¹⁰ ROURA, G., «Algunes representaciones de "Misteris"», *Punt Diari*, 2-4-80, Girona.

¹¹ *Relació històrica y moral de la Sagrada Passió de Jesu-Crist Nostre Senyor*. Imprimerie Catalane. Louis Cornet, Perpinyà, 15 pàgines.

El meu agraïment a l'amic Albert Rossich que em comunicà l'existència dels manuscrits provinents del Museu Episcopal de Vic, i de la Casa de Cultura de Ripoll.

lan en ella/són los següens: Jesús. Sant Pere. Sant Juan. Simon. Sant Bartomeu. Judas. Anàs. Cayfàs. Benjamí. Marcos. Dos testimonis. Un àngel. Una mosca de Cayfàs. Un faritseeu. Un dimoni. Pilat. Herodes. La muller de Pilat. Abdaron. Roboan porter. Un escuder. Quatre botxins.

C: Deixebles sens més tardar
A: Ab dos lladres al costat

3. F. 51-68v *Acte segon de la mort y paciò/de Nostre Senyor Jesu/Christ. Personas que pàrlan en ella: Nostre Señora. Maria Jacobé. Maria Salomé. Maria Madalena. Sant Joan. Un trompeta. Tres soldats. Jesús. Dos sayons. Anàs. La Verònica. Simón Cinereu. Dos damas. Pilat. Bon lladre. Mal lladre. Centurió. Tres difunts. Longinos.*

C: No me aconsolau parentas
A: (Manca el foli)

5. F. 73-87 *Davallament de la creu*
C: (Manca el foli)
A: Y perdónian sí y agut herro.

6. F. 88-93 *Loa y se ha de dir abans del despediment*
C: Crea Déu en lo principi
A: lo mirem ab reberència.

6. F. 93v-94 *Representació de la entrada de Jesús / en Jerusalem que se ha de / dir després de la loa antes del Des / pediment.*
C: O Fill de Davit
A: en esta entrada triunfant.

P) Ms. 13 de la meua biblioteca.

Acte Sacramental de la Passió / y mort de Christo Senyor Nostre.

1. Descripció.

Manuscrit de 154 folis sense numerar. Els 147 primers són escrits i també el 154. Pergamí d'època amb una guarda al començament i sense guarda al final de 220 x 150 mm.

Escrit a una sola mà, a una sola columna, trobem que han intervingut d'altres copistes en composicions alienes a la Passió. En la guarda hi ha proves per trempar la ploma, així com gargots en els folis 137, 153v. En el 154 hi han operacions aritmètiques i un dibuix geomètric. Els folis en blanc són els 87v, 88, 102, 102v, 109, 116v, 125v, 130v, 137v, 140v, 141v, 147 a 153. Hem de fer notar també que hi han més de 8 folis on els espais, en blanc, ocupen més d'una mitja pàgina.

Per a la datació de la Passió en el foli 1 llegim: *Llibreta de Joseph Esquiról Mariner. Feta als 8 de Janer de any 1751*. Al llarg del manuscrit hem pogut veure d'altres dades de composició que corresponen a nombrosos textos inclosos en el recull. Foli 125:1762; f. 130:1770; f.

132:1771; f.135:1771; f. 138:1771; en el f. 139. hi ha el nom de *Jaume Barriler*.

2. Contingut.

1. *Acte primer de quant Christo convertí / la sermalitana.*

F. 1-5v

Personas que pàrlan en ella són las / següents. Christo. Judas. Sant Pere. Sant Juan. Sermalitana.

C: Cansat estich del [camí]
A: per a Déu Omnipotent.

2. *Acte segon quant / Christo anà a Jer / usalem*

F 6-9v.

Personas que pàrlan / en ella són las següents. Jesús. Sant Pere. Sant Felip. Turba. Sant Jauma Menor. Sant Andreu. Sant Jauma Major. Sant Mateu. Judas. Sant Bartomeu. Sant Tomàs. Minyó primer. Minyó segon. Minyó tercer. Minyó quart. Minyó quint. Roban y un jueu.

C: Deixebles meus molts amats
A: Y gran onra li van donant.

3. F. 9v-14v *Loa per lo Acte Sacre / mental de la Passió / y Mort de Christo / Senyor Nostre.*

C: Cria Déu en lo principi
A: de Christo Nostre Senyor.

4. F. 15-30 *Despediment de / Christo y de sa Ma / ra que se represen/ta antes de la pasió.*

Personas que pàrlan en / ella són las següents. Jesús. Nostra Senyora. Maria Madalena. Sant Joan. Sant Pere. Un àngel.

C: Senyora no us afluigi
A: y resucitat gloriós.

5. F. 30v-70v *Acte primer lo qual representa la paciò / y mort de Christo Nostre Senyor en lo qual consisteix / la presa.*

Personas que pàrlan en / ell són las següents: Jesús. Dotze apòstols. Un àngel. Simon leprós. Herodas rei. Pilat Jutge. Caifàs. Anàs. Abdaron. Benjamí. Roban porter. Un faritzeu. Testimoni primer. Testimoni segon. Marcus. Un criat de Pilat. Quatre soldats. Un dimoni. La muller de Pilat. La mosca de Cayfàs. Quatre Sayons y la música.

C: Deixebles sens més tardar
A: Ab dos lladres al costat.

6. F. 70v-94 *Acte segon en lo qual se representa / lo pugament de la Creu de Christo / Senyor Nostre.*

Personas que pàrlan / en ella són las següents: Jesús. Nostre Senyora. Maria Magdalena. Maria Jacobé. Maria Salomé. Sant Joan. Pilat. Caifàs. Anàs. Abdaron. Benjamí. Simon Sirineu. Centurió. Dos damas. Quatre sayons. Bon lladre. Mal lladre. Abram. Noè. Moïsest. Verònica. Quatre soldats. Corneta. Longinos.

C: invensible batalló
A: és acabada del just.

7. F. 94-109 *Acte terser en lo qual se representa / lo Davallament de la creu de Christo Senyor Nostre.*

Persones que parlen en ella són las següens: Nostra Senyora. Sant Joan. Maria Jacobé. Maria Salomé. Maria Magdalena. Joseph Abarymatia. Nicodemus. Centurió. Pilat. Maurisi. Un patge y quatre soldats.

C: que.us aparegut Senyor
A: que no fa sinó plorar.

En la resta del manuscrit i potser com a més important trobem en els f. 110-113: *Comedia famosa de Don Juan / Baptista Diamante*. Les poesies catalanes, castellanes, goigs castellans que omplen el recull no tenen gaire entitat per poder fer-ne una descripció detallada.

Q) Ms. 14 de la meua Biblioteca.

Llibre de la Passió de Christo / Senyor Nostre.

1. Descripció.

Manuscrit enquadernat amb pergami. En un principi la coberta posterior mitjançant una tanca de ferro abraçava la coberta anterior; i el manuscrit restava clos com un portafolis. Conté 252 pàgines de paper gruixut. D'aquestes 211 són escrites i paginades, més 17 en blanc, paginades; 23 escrites sense paginar, i 1 en blanc. Per un error de paginació a partir de la pàgina 209 es passa a la 110, error vist en dues pàgs. Disposa d'una guarda al començament amb un gravat, sense guarda al final. El ms. té unes mides de 210 x 150 mm.

La lletra és d'un color amarronat, escrit a una sola mà i a una columna. El gravat fixat a la cara posterior de la guarda representa un Sant Crist Crucificat. Duu en el marge l'any d'impressió: 1753; i en el marge esquerra el nom de l'artista: Escalerillas.

Pel que fa a la datació de la passió podem llegir en la guarda: *Aquest llibre és de Benet Bas i Maig de Tossa, que ell se la fet, y lo comensa dia 5 de abril en el Canal de Merica y lo cava al dia 18 del mateix mes y any 1779. Banet Bas y Maig.*

2. Contingut.

1. pp. 3-14 *Principi de Loa.*
C: Crià Déu en lo principi
A: tots lo miran ab silencio.
2. pp. 15-44 *Comença el despediment de Jesús / y Maria Santissima-Senyora Nostra.*

Persones que parlen en ella: Nostra Senyora. Jesús. Un àngel. Sant Jauma. Maria Magdalena. Sant Juan. San Pera. Judes Escariot.

C: Filla mia Magdalena
A: molt prest lo aniré avisar.

3. pp. 45-157 *Comensa la Presa de la Passió de / Christo Nostre Senyor.*

Jesús. Sant Juan. Sant Jaume Major. Sant Andreu. Sant Jaume Menor. Sant Juan Just. Judes Escariot. Anàs, casa primere. Pilat, governador. Roboàn. Abdarón. Benjamí. Llucifer. Dos testimonis. Mullé de Pilat. 4 Sayons. Corneta. Berònica. Maria Magdalena. Sant Pere. Sant Barto-

meu. Sant Felip. Sant Mateu. Sant Simon. Sant Thomàs. Simon leprós. Marcos. Mossa de Pilat. Escuder. Caifàs, casa segona. Erodes rey. Simon y quatre [en blanc]. Centurió. Simon Sinareu. Nostre Señora. Bon lladre. Longinos. Soldats. Mal lladre.

C: Dexebles meus ja és arribat
A: ja may pot descansar.

4. pp. 158-183 *Auto ters del Deballament / de la Creu.*

Las personas que / parlen en ell són las següents: Nostra Señora, Maria Salomé, Joseph Abarimaties. San Juan. Pilat. Quatre soldats. Maria Magdalena. Maria Jacobé. Nicodemus. Ceturió. Mourisi criat. Hun patge.

C: Que.us a paragut Señor
A: Perdonau si y agut erro.

5. pp. 184-193 *El Santísimo Sacramento* (oracions, en castellà, per abans de confessar-se)

6. pp. 195-208 *Aquí se contempla la mort y passió / de Christo Nostre Señor.*

C: Esta semmana santa
A: dau-nos al sel. Amén.

7. pp. 209-211 *Oració per antes de confesar-se*

8. pp. 229-251 *Relasió verdadera de un cas extravagant / que succehí a Pera Porter, pagès de la vila de Tor / dera, en lo infern, en lo any 1608.*

R) Ms. XCVI del fons Lambert. Casa de Cultura de Ripoll [*Passió de Christo / Señor Nostre*]

1. Descripció.

Ms. enquadernat amb pergami. Conté 96 folis sense numerar, de paper gruixut. Pel que fa a la lletra és a una sola mà, bastant clara. En l'encapçalament dels actes, i parts de l'obra, la lletra té una doble alçada i és més gruixuda. Les mides del ms. són de 200 x 146 mm.

En el foli 92 hi ha el dibuix d'un cor. Trobem proves per a trempar la ploma en els folis 93v, 95v, aquest darrer amb un dibuix. El foli 10 resta incomplet ja que està esparrecat per la meitat.

L'esmentat manuscrit ens ha arribat sense cap data que ens permeti fixar quan fou copiat. Per la lletra sembla de mitjans del XVIII. En el foli 92v apareix el nom del possible copista: *feta a mans de / Pera Armet, revene / dor, y comprada per* (illegible). En el foli 96v hi llegim el nom d'*Elias Camakan*. En el foli 94, amb una lletra distinta, de la de la resta del recull hi ha la còpia d'un testament: *a 3 de jané 1733*. Ham cregut però que no podia ser indicatiu de la data possible de còpia del manuscrit.

2. Contingut.

Hem de fer constar que el copista potser per manca d'espai no respectà la utilització del vers en els parlaments. Tot que podem mesurar les pautes, en quasi tot el manuscrit prosificà el text.

1. F. 1-6v *Loa. Lo pretor de la / Passió de Christo / Señor Nostre.*

C: Crià Déu en lo principi los cels
A: [cobdició] sos que buy en escoltar no sien peresosos.

2. F. 6v-17 *Còpia del Despediment de Nostra Señora / ab son Fill Jesús quant anà a pèndrer / Mort y Passió.*

C: Filla mia Magdalena vostre
A: ... luego lo aniré avizar.

3. F. 17v-53 *Primer acte.*

Los que parlarem són los següents: Jesús. Sant Pera. Sant Joan. Simó. Sant Bartomeu. Judas. Anàs. Cayfàs. Abdaron. Benjemí. Roboan, porter. Marcos. 2 testoninis falsos. Un àngel. La mossa de Pilat. Un faritzeu. Un dimoni. Pilat. La muller de Pilat. Quatre botxins. Maurisi. Erodas.

C: Dexeables sens més tardar la
A: en dos lladres al costat.

4. F. 53-75v *Acte 2on. Pugament de la creu.*

Los que parlan són los següents: Jesús. Maria Santíssima. Maria Magdalena. Maria Jacobí. Maria Salomé. Sant Joan. Pilat. Anàs. Caifàs. Simon Sinereu. Centurió de la guarda. Dos damas. La Verònica. Dos señors. Alguns soldats (il·legible). Bon lladre. Mal lladre. Abraam. Moysès. Nohè.

C: No me desconsolau parens
A: pus la vida haja acabada Jesús.

5. F. 75v-92 *Acte terser del devallament / de la creu.*

Los que parlaran són los / següents: Nostra Señora. Sant Joan. Maria Jacobí. Maria Salomé. Maria Magdalena. Maurisi. Joseph. Abramias. Centurió. Pilat. Los soldats y un patje de Pilat. Nicodemos.

C: que.us a paregut Señor de la mort
A: Saíva nau que du lo avís que la glòria / està serca.

Finis coronat opus.

Aquí se acaba la història / a de la Passió de Cristo ab lo / despediment de sa mara / Maria Santíssima.

La resta del ms. f. 93-96v no és gaire important. Hi trobem comptes sobre el dret de duana, un parell de borradors de lletres, en castellà; l'esmentada còpia del testament.

S) Ms. 4 de la meua biblioteca. [*Passió de Christo Nostre Senyor.*]

1. Descripció.

Manuscrit sense indicació de títol. Sense enquadernació ni guardes ens ha arribat formant un quadern, amb un doble rellogat de cordill, que uneix tots els folis conservats.

Conté 33 folis, sense numerar, de paper gruixut, de 210 x 160 mm. Hi han senyals evidents que manquen folis al començament i al final. Escrit en tinta marró, a una sola columna. Una sola mà ha intervingut en la redacció. Els títols dels actes conservats són en majúscula

i presenten una petita ornamentació; la seva grandària depasa bastant de la lletra del manuscrit que és molt menuda, no gaire acurada, i sembla de finals del XVIII.

El primer foli conservat, en servir també d'escobertat, és molt brut i tacat. En restar incomplet el «Devallament» hem vist que pel nombre de versos que mancaven deuen haver-se perdut un parell de folis. El darrer conservat presenta un petit estrip en el centre de la pàgina, i d'altres forats que afecten la lectura del text.

No posseïm cap indicació que ens parli de possibles copistes, autors, o posseïdors.

2. Contingut.

1. F. 1-8v *Despediment de Jesús y / Maria Señora Nostra.*

C: Filla mia Madalena
A: molt prest lo aniré avizar.

2. F. 9-28v *Presa y passió de Christo Nostre Senyor.*

C: Dexeables meus ja és arribat
A: demanau-li umilment perdó

3. F. 28v-33 *Devallament de / la creu.*

C: Que.us ha paregut Senyor.
A: [manca el foli]

T) Ms. 262 del Museu Episcopal de Vic

Sagrada Passió.

1. Descripció.

Manuscrit enquadernat amb pergamí amb una guarda al començ i sense guarda al final. Conté 107 folis que en un principi anaven paginats. Una mà posterior els ha foliat a llapis. Escrita una sola mà, la lletra és molt acurada. Les mides són 221 x 160 mm.

En la guarda podem llegir el nom del copista així com d'altres dades d'interès: *Aquesta sagrada Passió, que / se representà en el poble de Borrada, / és del Reverent Pere / Màrtir Jordà, prevere de la Parròquia de Santa Maria / de Llusa¹³, y copiada per ell mateix en lo any / 1799.*

En la mateixa guarda hi ha una signatura autògrafa que diu: *Jordà; Llusa; 1799; 1836* en una lletra distinta.

2. Contingut.

1. F. 2-6 *A Loa de la meditació de la Mort y Passió y Presa de Jesu-Christ Nostre Senyor.*

C: Crià Déu en lo principi
A: tots lo mirian ab silenci.

2. F. 6-7v *Entrada de Jerusalem*

C: Hosanna, fill de David
A: que ve per complir la llei.

¹³ No ens ha sigut possible veure els manuscrits de Mn. MIRAMBELL GIOL, F., rector de Prats de Lluçanès, i recollits pel canonge de Vic. RIPOLL, J., compilats en els volums Varios, I, fol. 187, 300-314; Varios, 3, fols. 389-395; Varios, 4, fols. 177-443 de l'Arxiu Capítular de Vic, i que potser informen sobre les representacions de la passió que es poguessin fer per aquelles contrades.

3. F. 7v-24v *Despediment de Nostra Señora ab son Fill / quant anà a pèndrer mort y paciò.*

Los que pàr / lan són los següens: Maria Santíssima y la Magdalena. Christo. Nostra Señora Magdalena. Un àngel. Sant Pere. Sant Joan. Sant Jaume y Judas.

C: Filla mia Magdalena
A: molt prest lo aniré avisar.

4. F. 24v-66v *Assí comensa lo tractat de la Cena, primer acte / de la Pasció de Christo Nostre Senyor.*

Los que pàrlan són los / següents: Jesús. Sant Pere. Sant Joan. Simó. Tos los apòstols, cada un a son puesto. Cayfàs. Roboàn. Annàs. Joseph Abarimatias. Nicodemus. Betzamí. Abdaron. Marcos. Dos testimonis y un àngel. La mossa de Pilat. Faritzeu primer. Pilat. Un criat y lo rey Herodes.

C: Dexeblés sens més tardar
A: de no deixar-la fins a morir.

5. F. 66v-89v [*Segon Acte*(14)].

C: No me aconsolau parentas
A: ha ja acabada Jesús.

6. F. 89v-106v *Tercer Acte de la Pasció*

C: Que.us aparegut Senyor
A: y perdonihan si hi ha agut erro.

U) Manuscrit 9 / 119 de la Biblioteca Pública de Girona

Resurrecció

1. Descripció.

Manuscrit sense enquadrar. Una doble pàgina del mateix tipus de paper apergaminat que constitueixen els folis del quadern, serveix de guarda protectora. De mides 215 x 155 mm., el quadern ens ha arribat cosit amb un cordill.

En la coberta llegim: *Resurrecció*. Conté 36 pàgines. Les 31 primeres numerades. De la 32 a la 36 són en blanc. La lletra és a una sola mà, una sola tinta clara. La lletra sembla de començaments del XIX.

No hi ha cap detall extern, ni intern per ajudar-nos a datar el manuscrit, poder fixar el nom del copista, o dels posseïdors.

2. Contingut.

Persones: Christo. Sant Pere. Sant Tomàs. Apòstols. Cleofàs. Nataniel. Los àngels. Maria Santíssima. Magdalena. Maria Salomé. Maria Jacobé. Centurió. Cayfàs. Anàs. Benjamí. Abdaron.

Pàgs. 1-31 C: Pues que logro la ocasió
A: vos donam de tant fabor.

¹⁴ En no veure en el manuscrit senyalitzat, l'acte segon, hem pensat fer l'oportuna remarcada d'aquest acte segons el model que ens ofereix l'imprès de la Gran Tragèdia de la Passió, que reproduceix la Passió representada a Manresa, 1774, 1778, edició d'Abadal.

¹⁵ No he fet encara la comprovació d'aquesta «cinquena part» amb el ms. A-198 de l'Arxiu Històric de Barcelona, pàg. 149-208, i que reproduceix també aquesta cinquena part. Veure: FABREGAS, X. «Sobre teatre religiós antic», *Serra d'Or*, 209, pàgs. 55-56, 1977.

PASSIONS D'AUTOR

a) *Manuscrit n.º 15 de l'Arxiu Departamental dels Pirineus Orientals*¹⁶

1. Descripció.

Manuscrit de 165 pàgines sense enquadrar ni relligar. Desproveït de cobertes té unes mides de 330 x 220 mm. Bastant mal conservat presenta dificultats per a la seva descripció ja que coexisteixen, formant una unitat, dues redaccions d'una passió. En un primer estadi ens trobem amb una passió, incompleta, del XVII, i que a finals del segle XVIII, començaments del XIX, fou aprofitada per redactar-ne un altre respectant les parts conservades i fent de nou totes les pàgines que mancaven en la primera redacció. Per tant veiem que en un ordre, molt irregular, ens vénen intercalats dos textos que un complementa a l'altre i ens donen una passió que la podem estudiar en la seva totalitat.

Tot i l'afany del segon redactor en refer aquest text el manuscrit ens ha arribat sense les tretze primeres pàgines i presenta moltes irregularitats en la paginació. Així per exemple en venir numerades les fulles en la primera redacció (des d'ara l'anomenarem X), la segona mà intentarà comprimir el seu text (Y) per tal de fixar un ordre correlatiu en totes les pàgines del manuscrit, intenció aquesta que no sempre s'acompleix. Així, molt sovint, no lliguen les pàgines que fan d'enllaç, entre el text (X) i (Y), i són nombroses les pàgines sense numerar, així com la manca de les pàgines 67 a 74, 123 i 124. La pàgina 150 és en blanc. D'altres detalls en la paginació són que el text que anomenem (X), en un principi anava foliat al marge superior dret. Havent-se esborrat en quasi tots els folis, una mà posterior els paginà, al bell mig del foli, en el marge també superior. En redactar-se el text (Y) l'autor paginà tot el llibre, però en la seva part, ho feu en el marge superior esquerre.

Per a la datació del recull llegim en la pàgina 149 que correspon al fragment (X), en una lletra molt acurada: *Ad majorem Dei Gloriam. Die 11 Marty. 1696*. En el text (Y), pàgina 139: «*Los actors que feren la preza en 1739, son nom és a la preza de Phelip Nomdedéu y de la manera que se an de vesty. Finit de ajoustà a la preza lo 18 brumaire*¹⁷ *de lo any onze de la República. Paul Cortade.*» També en la darrera pàgina del manuscrit podem llegir: *Hic liber attinet ad dominum Paul Cortade Gasparó. 1800. Cortade.*

2. Contingut.

En no quedar plenament fixats, en el manuscrit, la clàssica divisió en actes en què estan estructurats d'altres textos de la passió; en no haver-hi cap indicació —encara que s'endevenen les possibles partions a fer— hem preferit fer una successió d'escenes principals pel que respecta a les redaccions (X) i (Y)

Y) pàgs. 13-15 Lo àngel i Maria.

¹⁶ Descriu molt sumàriament dins BERNARD, P.: *Catalogue général des manuscrits conservés dans les dépôts d'archives départementales (Supplément, T. 51)*, Paris, 1956, pàg. 341.

¹⁷ *Brumaire* és el nom del segon mes del calendari republicà francès (1792-1806). Si els meus càlculs no van errats, per una millor datació del text, podem comptar onze anys a partir de 1792, i surt l'any: 1803 com a possible fixació, més acurada, de la data de composició.

Altrament, cal fer notar, que les precisions de Cortada són molt obscures. La lectura que proposem és que *Phelip Nomdedéu* és el nom del possible posseïdor de la passió de 1739 (?) on potser hi havien unes notes per tal com devien actuar els esmentats actors.

- Y) pàgs. 15-17 Ixen Jesús y los dotze apòstols.
 Y) pàgs. 17-24 Ixen Annàs. Cayfàs. Simon. Sabat. Aquias. Joran. Cercas. Ramnit. Consellers y lo porter.
- Y) pàgs. 24-27 Judas a la cortina.
 Y) pàgs. 28-29 Ixen Jesús y los dotze apòs[tols].
 Y) pàgs. 30-31 Ixen Sant Joan. Sant Pera y Simon leprós.
- Y) pàgs. 32-35 Ixen Jesús y los dotze apòstols.
 Y) pàgs. 35-40 Jesús y la Magdalena.
 Y) pàgs. 40-42 Dóna Simon lo calzer a Jesús.
- X) pàgs. 37 (continuació del parlament anterior)
 X) pàgs. 38-43 Ix Simon leprós.
 X) pàgs. 43-53 Ixen Jesús y los apòstols.
 X) pàgs. 53-56 Ixen Judas. Ramnit. Tribuno. Malcos y turba.
- Y) pàgs. 57-60 (continuació del parlament anterior)
 Y) pàgs. 60-61 Ixen Annàs y Ramnit.
- X) pàgs. 61-62 Ixen Malcos y la turba.
 X) pàgs. 62-75 Ix Sant Pere.
 X) pàgs. 75-80 Ixen Annàs. Cayfàs. Lps demás concellers y lo porter.
- Y) pàgs. 81-83 Judas dins lo vestoari.
 Y) pàgs. 83-84 Ixen Pilat. Consellers y lo porter.
 Y) pàgs. 84-89 Ix tribuno.
 Y) pàgs. 89-97 Ixen Herodes, demás consellers y lo porter.
- Y) pàgs. 97-109 Pilat.
 Y) pàgs. 109-110 Yx Simon y demás consellers y lo porter.
- Y) pàgs. 110 Yx Pilat y lo porter.
- X) pàgs. 113-119 (continuació del parlament anterior)
 X) pàgs. 120-121 Ix Jesús aportant la creu. Tribuno. Simon Cirineu y turba y centurió.
 X) pàgs. 121-126 Ixen Maria. Joan. Madalena y demás Marias.
 X) pàgs. 126- Ixen Pilat y tribuno.
- Y) pàgs. 127-128 (continuació del mateix parlament)
 Y) pàgs. 128-130 Ixen Nicodemus y Joseph y averamania.
 Y) pàgs. 130-131 Ix centurió.
- X) pàgs. 131-133 (continuació del parlament anterior)
 X) pàgs. 134-145 Jesús crucificat. Maria. Sant Joan, les Maries y soldats.
 X) pàgs. 145-149 Bàixan a Jesús de la creu...

De les pàgines 151-158, també amb una lletra molt acurada del segle XVII, hi ha una adoració dels pastors a Jesús, imcompleta i amb evidents senyals que manquen folis. De la pàgina 159-165 hi ha també imcompleta, i amb molt mal estat, amb idèntica lletra que en el recull anterior una *Loa per la comèdia del desdeny ab lo desdeny*.

b) Manuscrit 200 de la Biblioteca Municipal de Perpinyà *Història de la Representació / de la sacratissima mort y passió / de Christo Senyor Nostre*¹⁸.

¹⁸ CADIER, L., «Manuscrits de la Bibliothèque de Perpignan», *Catalogue général des manuscrits des bibliothèques publiques de France*. Tome XIII, 1891, pàgs. 77-131. Els darrers manuscrits d'aquest catàleg han estat afegits a mà motiu pel qual no figura en el llistat imprès.

1. Descripció.

Manuscrit de 286 pàgines, amb dues guardes al començament, i una al final, de 225 x 170 mm., enquadernat actualment amb cartró negre amb el llom de pergamí. Escrit a una sola mà, en una sola lletra, el manuscrit ens ve paginat. Un excessiu retall en els marges superiors ha fet desaparèixer la numeració de les pàgines fins a la 12. La lletra no és gaire acurada i és pot llegir bé. La primera ratlla d'algunes pàgines ha desaparegut per l'acció de la guillotina. Entre les pàgs. 4 i 5 hi ha un afegit amb uns versos que mancaven.

Quan a la datació, i pel que fa als possibles copistes i autors llegim en la primera guarda: *Dita història a estada feta per lo doctor Ball- / fouguna.* I en la segona guarda: *Història de la representatió / de la Sacratissima mort y passió / de Christo Senyor Nostre. Composada / per lo doctor Vallfogona y copiada / per lo Sr. Jaume Pallarès de Rigardà. 1744. En el centre de la pàgina llegim, amb majúscula, PALLARÉS.*

2. Contingut.

Pàgs. 1-4. *Introducció per la loa de la / tràgica representatió de la / sacrosancta mort y passió y / deballament de la creu de Christo, Senyor y redemptor nostre.*

Persones: Lo olvit. Lo món. La memòria. Música, Primer cor. Segon cor.

- pàgs. 5-14 La passió de nostre Redemptor.
Loa.
- pàgs. 14-18 Segueix la loa de sinch personas...
pàgs. 18-23 Ix Eva.
pàgs. 24-30 Ix Adam.
pàgs. 30-36 Ix lo profeta Jeremias.
pàgs. 36-39 Ix lo profeta Zacharias.
pàgs. 40-43 Ix Sant Joan Baptista.
pàgs. 43-46 Ix Jesús.
pàgs. 47-52 Sant Joan.
pàgs. 53-59 La convertió de la Samaritana.
Ix Jesús ab tots los apòstols.
pàgs. 60-62 Ix Jeremias Profeta.
pàgs. 62-75 Despediment de Jesús y Maria la Mare.
- pàgs. 76-77 Entrada de Jerusalem. Ixen Jesús y los dotze apòstols.
- pàgs. 77-89 Ixen Annàs. Cayfàs. Simon. Sebat. Aquias. Joran. Sercas. Ramnit. Consellers y lo porter.
- pàgs. 90-97 Ixen Jesús y los dotze apòstols.
pàgs. 97-103 Ix Magdalena.
pàgs. 103-115 Dóna Simon lo calzer a Jesús.
pàgs. 115-126 Ix Jesús y los apòstols.
pàgs. 126-140 Ixen Judas. Ramnit. Tribuno. Malcos, y turba.
- pàgs. 140-146 Ixen Caifàs y demás consellers.
pàgs. 146-148 Ix Sant Pera.
pàgs. 148-149 Ix la mossa.
pàgs. 150-160 Sant Pera.
pàgs. 160-166 Ixen Annàs. Cayfàs. Los concellers.
pàgs. 166-173 Ixen Pilat. Consellers y lo porter.
pàgs. 173-181 Ixen Herodes y demás consellers.
pàgs. 182-213 Ixen Pilat y porter.

¹⁹ PONSICH, P., «Le manuscrit de Rigardà», *Tramontane*, 367, 1954, pàgs. 101-104, dóna a conèixer un manuscrit d'idèntiques característiques com aquest, i també provinent de Rigardà, del segle XVIII, i actualment en poder d'un particular.

pàgs. 213-217	Ixen Nostra Señora. Sant Joan y la Magdalena.	pàgs. 70-93	Ixen Cayfàs. Conseillers y lo porter.
pàgs. 217-230	Ixen Jesús aportant la creu. Tribuno. Simon Sirineu y la turba dient lo prego.	pàgs. 94-100	Ixen Pilat. Conseillers y lo porter.
pàgs. 230-250	Jesús és posat en la creu.	pàg. 101-107	Ixen Herodes y demés consellers y porter.
pàgs. 250-279	Ixan Nicodemus y Joseph.	pàgs. 107-132	Ix Pilat y lo porter.
pàgs. 279-285	Adoratió del sepulcre. Finis.	pàgs. 132-136	Ixen Maria Santíssima. Sant Joan y les Marias.
		pàgs. 136-137	Ix Jesús aportant la creu. Tribuno. Simon Cirineu, y la turba y centurió.
		pàgs. 138-143	Ix Maria. Joan y Magdalena y demés Marias.
		pàgs. 143-146	Ixen Pilat y tribuno.
		pàgs. 146-170	Ix Nicodemus y Joseph Averymatias (en el marge i amb una lletra distinta llegim: <i>Devallament de la creu</i>).

(La present còpia és estada / feta per mi Jauma Pallarès / de Rigarda lo ain 1743.)

c) *Manuscrit 16 de l'Arxiu Departamental dels Pirineus Orientals*²⁰.

1. Descripció.

Manuscrit de paper gruixut enquadrinat amb les restes d'una pàgina de música junt amb les cobertes d'un expedient administratiu francès i amb folis d'un manuscrit, tot del segle XIX. L'estat general de conservació del manuscrit és bastant dolent. Conté 199 pàgines més dos folis sense paginar. Sense guardes, té unes mides de 330 x 210 mm.

Escrit a dues mans, i caligràficament poc acurat, s'hi distingeixen dues lletres. Una de les quals correspon als dos primers folis que van solts. El manuscrit ve escrit majorment a una columna encara que les pàgines 33, 37, 45, 46, 131, 171, 185 a 197 són a dues columnes. A partir de la pàgina 145 hi ha un error de paginació ja que es torna a la 144, el que fa que l'ordre de les pàgines resti capgirat.

Quan a la datació l'arxiver BERNARD, que n'ha fet una mínima descripció, no ha volgut veure la intervenció de dues mans. Segons la meua opinió els dos folis sense numerar corresponen a un fragment d'una passió. En el marge superior del primer foli llegim: «*L'auteur de cette tragédie est Vincent Buart, curé de Saint-Laurent de la Salanque en 1763*». En la darrera contracoberta llegim: *BARRETJA*. Hi ha també el dibuix d'un pitxer i d'uns ocells. I més avall «*François Barretja. 1781. Fait par moy Joseph Barretja.*» També apareix el nom de *Paul Cortade*, i crec que és pot interpretar com una possible col·laboració en la redacció amb l'esmentat *Barretja*. Una altra dada contradictòria és la que apareix en la pàgina 170: *fet par Joseph Barretja. 2 fevrer, 1765*.

2. Contigut.

F. [1-2]	Ix Jeremias profeta.
F. 2v	(en blanc)
pàgs. 3-12	Despediment de Jesús i Maria.
pàgs. 12-15	Ix lo àngel.
pàgs. 15-17	Ixen Jesús y los dotze apòstols.
pàgs. 17-24	Ixen Annàs. Caifàs. Simon. Sabat. Aquias. Joran. Sercas. Ramnit y lo porter.
pàgs. 24-27	Judas a la cortina.
pàgs. 28-35	Ixen Jesús y los apòstols.
pàgs. 35-37	Magdalena.
pàgs. 37-57	Jesús y los apòstols.
pàgs. 58-70	Ixen Judas. Rammnit. Tribuno. Malcus y turba.

²⁰ BERNARD, Catalogue général des manuscrits..., citat, pàg. 341.

En la resta del manuscrit pàgines 170-199 hi ha incompleta una: *Relació pragmàtica de la nativitat / temporal del Fill Etern*. Manquen un número indeterminat de folis que deixen incomplet el tercer i darrer acte.

APÈNDIXS

Pel que fa al «Cicle de la Passió» en el Rosselló hi ha un text, molt important, i sovint oblidat de D. M. J. HENRY²¹ en el que tot parlant d'una representació que durava dotze hores sobre el «Misteri de Sant Julien et Sainte Basilice» ens parla del «Misteri de la Presa de l'hort» i d'una altra notícia relacionada, molt directament, amb aquests tipus de representacions.

... «Les Mystères qu'on joue encore dans les village du Roussillon ne renferment aucune de ces plaisanteries grossières dont j'ai parlé plus haut. Semblables à ceux qu'on jouait en France dans leur première simplicité, ils sont la prolixie narration de quelque martyr de saint, on quelque histoire tirée de l'ancien ou du nouveau testament; ce n'est donc pas sous le rapport des blasphèmes qui les firent proscrire, qu'on doit réprover ici ces sortes de spectacles, mais bien sous celui de l'inconvenance. En effet, des pièces dans lesquelles toutes les règles de l'art dramatique sont violées, ou, pour parler juste, dans lesquelles il n'en existe pas de traces; qui présentent encore la scène dans l'état de sa première enfance, lorsqu'elle est arrivée à celui de sa perfection; qui offrent, en un mot, un champ aride et hérissé de ronces, quand partout il est couvert de fleurs: de pareilles pièces ne peuvent qu'être repoussées par les gens sensés, qui tous s'accordent pour les condamner. Déjà, quelques années avant la révolution, ces spectacles avaient été défendus en Catalogne comme en Roussillon, par l'autorité ecclésiastique; mais la sagesse de ces défenses a échoué devant l'empire plus puissant des souvenirs. Quelques personnes qui avaient été acteurs dans ces pièces avant leur suppression, se sont imaginées d'en réveiller l'idée, et de toute part, dans la campagne, on se met aujourd'hui l'esprit à la torture pour étudier des rôles. Ainsi les Mystères qui commençaient à se perdre, ont reparu avec toute leur pompe grotesque et tout leur faux clinquant; ainsi s'est renouvelé sur le territoire français ce qui est toujours sévèrement défendu en Espagne, où l'on prétend que la superstition domine.»

... «En effet, dans le Mystère intitulé... *la Presa del Hort* (la prise du jardin), le spectacle commence à la création et finit à la mort du Sauveur. C'est dans cette pièce qu'on a

²¹ HENRY, D. M. J., *Lettres sur le Roussillon*, 2.e lettre. Une représentation des Mystères ou Comédies sacrées. Tastu, Perpignan, 20 pàgs.

vu Dieu le père en soutane violette, portant pour barbe una queue de vache, et pour auréole un morceau de carton triangulaire couvert de papier doré, passer la tête dans un trou qui figure una fenêtra du paradis, et demander à Adam le fameux ubi es? c'est là qu'on trouve Adam et une grosse Eve, qui n'est pas toujours rasée de frais, affublés de tous les chiffons qu'ils ont pu ramasser, sans oublier de mettre par dessus tout cet attirail une très-inutile ceinture de feuilles de figuier. Sans égard pour l'inépuisable patience des assistans, ils débitent l'un et l'autre de très-longues tirades pour s'excuser de leur faute sur un serpent qui, impassible à l'approche de la tempête, rampe de son mieux sur ses coudes et ses genoux, semblable plutôt à un laid crocodile qu'au séduisant tentateur de notre première mère; c'est là encore qu'on voit l'Ange chargé de la vengeance divine, venir réciter fièrement une longue malédiction, à la fin de laquelle il allume à une chandelle la mèche du serpenteau, qui, attaché à la lame de son épée, doit la rendre flamboyante.»

Ms. 263 del Museu Episcopal de Vic.

Victoria de Christo

1. Descripció.

Manuscrit enquadernat amb couro negre de 85 folis més una guarda al començament i una al final. Es conserven dues tires de couro per a lligar el volum. En un principi, encara que modernament, els folis anaven numerats de cinc en cinc. Posteriorment una altra mà, a llapis, ha foliat tot el manuscrit. Escrit a una sola mà, a una sola columna, la lletra no és gaire acurada. De mides 145 x 210 trobem en les guardes nombroses proves de ploma, així com dibuixos molt elementals d'ocells, flors i d'una àguila, en particular, que duu una corona. En el foli 1v hi han dibuixos d'uns edificis realitzats amb molt poca cura.

Per a la seva datació podem llegir en la contracoberta: *Josep Rosell, taxidor de cotó y llana. Als Pens lo any de 1834*. En la guarda del començament hi ha la signatura autògrafa de *Joseph Rosell*. En el foli 84v i 85 hi tornem a llegir: *Josep Rosell. Taxidor de llana. Joseph Rosell de Als Pens*.

2. Contingut.

1. F. 1-4 *Devota representació anomena / da o titulada ab lo honrés y / alegre títol de VICTORIA DE CRISTO. Un pròlech. Al lector (abans del pròleg).*

Personas que en ella parlan són las següents: Déu Pare. Adam. Eva. Serpent. Culpa. Àngel. Llucifer. Satanàs. Caïm. Abel. Noè. Abraam. Àngel. Isaac. Joseph. Moysès. Bersebú. Avarient. Un bovo. Samsó. David. Salomó. Isaïas. Judith. Geremias. Sant Joan Baptista. Judas Iscariot. Cayfàs. Un bovo, criat de centurió. Redempció. Christo.

C: És molt comuna y clara sentència
A: los vulla Christo llarch temps concedir.

2. F. 4-24v *Primera Part. Edat del món des de Adam fins a Noè. Conté 5 actes.*

En lo primer se demostra la creació de Adam y Eva, y com Adam persuadit de Eva menja del fruit vedat; y per eix pecat foren trets del paradís. Personas que parlan en ell: Déu Pare. Adam. Eva. Serpent. Culpa. Àngel. Músiam. Eva. Serpent. Culpa. Àngel. Música o cantilla.

C: Después que jo he criat
A: No se comporta aquí gent vana.

- F. 9v-15v Acte segon. En lo quan se representa com del pecat de Adam nasqué la culpa original, que era impediment per poder entrar al cel. Los que en ell parlan són: Culpa. Llucifer y Satanàs.

C: Ufana y més que gañana.
A: Per a major cumpliment.

- F. 15v-20v Acte 3.er Representa la mort de Abel. Com fou ell lo primer que fou depositat als llims. Parlan: Caïm. Abel. Satanàs. Àngel. Culpa y Llucifer.

C: Digas-me, germà Abel
A: No te espantia la soledat.

- F. 20v-24v Acte 4.^{rt} de la primera part. Parlan en ell: Adam. Eva. Culpa. Llucifer.

C: O que grant penalitat
A: Just és pues que ho paguem.

- F. 24-24v Acte 5.^è de la primera part. Parlan en ell: Satanàs. Llucifer. Culpa. Caïm.

C: Jo lo porto, veus-lo aquí
A: que mon torment serà etern.

3. F. 24v-27 *Part 2.ª. Acte únich en lo que se representa la segona edat del món, que fou des de Noè fins a Abraam. Parlan en ell: Noè. Culpa. Llucifer.*

C: O excelso Déu supremo
A: Ahont tot bé se alcanza.

4. F. 27-52 *Part. 3.ª de la 3.ª edat del món. Conté 6 actes.*

- F. 27-32v Acte primer és lo sacrifici de Isach ..... Parlan en ell: Abraam. Isach. Un àngel.

C: Cels, terra y elements
A: Que és un bé infinit y sens par.

- F. 32v-35 Acte 2.^{on} de la tercera part, en que parlan: Abraam y culpa.

C: Que cosa pot ser aquesta
A: y aixís entro.

- F. 35-39 Acte 3.er de la 3.ª part. Parlan en ell: Joseph. Satanàs. Culpa y Llucifer.

C: És un treball infinit
A: de esta gent.

- F. 39-44 Acte 4.^{rt} de la 3.ª part. Parlan en ell: Moysès. Culpa. Llucifer. Satanàs.

C: Quantas promesas ha fet
A: per sa gràcia y son amor.

- F. 44-46 Acte 5.e de la 3.ª part. Pàrlan en ell: Bersebú. Llucifer. Satanàs. Culpa. Avarient.
C: Señor, ja vol espirar
A: a hont pàguia sos regalos.
- F. 46-52 Acte 6.e de la tercera part. Los que pàrlan són: Un bovo. Culpa. Satanàs. Bersebú. Samsó. Llucifer.
C: O no prega a Sant Julian
A: no posem ja més recel.
5. F. 52-68 *Part. 4.ª en què se representa la 4.ª edat del món. Conté 4 actes.*
F. 52-56 En lo acte primer pàrlan: David. Culpa. Llucifer.
C: *Memento Domine, David*
A: La supèrbia angelical.
- F. 56v-60 Acte 2.^{on} de la 4.ª part. Pàrlan en ell: Salomó. Culpa. Llucifer.
C: Pues tant doís amor me toca
A: molt piadós y verdader.
- F. 60-65v Acte 3.er de la 4.ª part. Los que pàrlan són: Judith. Llucifer. Culpa. Satanàs.
C: O viuda desconsolada
A: sense recel.
- F. 65v-68 Acte 4.^{rt} de la 4.ª part. Pàrlan [en] ell: Isaías. Llucifer y culpa.
C: Oigan las gents que totes les nacions
A: Jo entraré.
6. F. 68-76v *Part 5.^{ena}(15) en què se representa la 5.^{ena} edat del món que fòu / des de la transmigració de Babilònia fins a la vinguda de Christo / Nostre Redemptor. Conté 4 actes.*
F-68-70 Acte primer. Pàrlan: Jeremias. Llucifer. Culpa.
C: O trista Jerusalem
A: y aixís entro.
- F. 70-71v Acte 2.^{on} de la 5.^{ena} part. Pàrlan en ell: Sant Joan Baptista. Culpa. Llucifer. Abraam.
C: *Parate viam Domini*
A: tots molt hermosos y bells.
- F. 71v-72v Acte 3.er de la 5.^{ena} part. Pàrlan Llucifer. Culpa. Satanàs. Judas.
C: No oiú la cantarella
A: que mon torment serà etern.
- F. 72v-73v Acte 4.^{rt} de la 5.^{ena} part. Pàrlan en ell: Llucifer. Satanàs.
C: És menester posar medi
A: En quan puga per extens.
- F. 73v-75v Acte 5.e de la 5.^{ena} part. Pàrlan: Cai-

fàs. Centurió, y un bovo, criat de Centurió.

C: Centurió, maneu guardar
A: mentres jo me adormiré.

7. F. 76v-83v *Part 6.^{ena} en la que se representa lo principi de la 6.^{ena} / edat del món, la que comensa per la Redemció / del gènero humà, y acabarà lo dia del Judici. / (A esta edat alguns y graves autors la anome / naran sèptima y última.) Té solament un acte / y molt digne de notar. Pàrlan en ell: Christo. Redempció. Llucifer. Culpa. Satanàs. Bercebú. Adam.*

C: Veste'n que (illegible) de alegra grana

A: Y tots gràcias li donem.

MANUSCRIT 263 DEL MUSEU EPISCOPAL DE VIC

Pel seu interès reproduim íntegrament una «explicació» al lector copiada abans del «pròlech» on ens adonem dels successius canvis i adicions que sofreix un text. «Al lector:

Esta sagrada representació titulada *Victòria de Christo*²² fou traduïda de la llengua castellana a nostre romans català. Se ha procurat guardar la energia de son original. Se suplica al lector no miria las moltes faltas que encontra ja en no correspondrer a la dulsura del llenguatge castellà; ja en la addició o supressió de versos; ja en sa poca cadència; ja en la falta o superfluitat de sílabas; o ja en la variació de alguns, tot per adaptar-se millor a la llengua catalana. Ab una paraula: no se detinga lo lector en notar las faltas, sinó al bon fi que ha mogut a la traducció que és lo facilitar-li, per aquest medi, tant celestial doctrina.

Pues lo autor està ben persuadit que obra donada de tal perfecció que no tinga errors, defectes, o faltas, y que no demània puliment y correcció no se troba, sinó en las sagradas lletres, esto és, en la Sagrada Escripura. De totes las faltas pues, demana perdó, primer a Déu, después a la Santa Yglesia, si en alguna cosa la ofèn; después la deixa a l'examen dels sabis, y finalmente de tot bon Christià y amant verdader de Jesuchrist.

Esta devota representació, se representà en la Parròquia de Santa Maria dels Pens, Bisbat de Vich, en lo any de 1757. Segonament en lo mateix poble en 1775; y en esta ocasió se añadiren las cantillas: «*No sias ingrata a ton criador*» com se trobarà en lo acte quant la serpent engañà a Eva. Tercerament se representà en dit poble en 1787 y en esta ocasió si añadí lo sacrifici de Isaac, que se representà después de Noè, antes de Abraam; y est sacrifici de Isaac lo compongué lo R.^t P. Fra Joseph Canellas, natural de dit poble, religiós y lector dels P. P. Trinitaris calçats en Barcelona; y en 1805 se tornà representar en lo

²² Es refereix a l'obra de l'aragonès PALAU, B., *Victoria de Cristo*. L'erudit Sebastià Pons li dóna molta importància a aquesta obra per la influència que tingué en el desenvolupament del teatre religiós rossellonès.

PALAU Y DULCET, A., en el seu M. del L. H. A., vol. XII, pág. 201, en la fitxa bibliogràfica dedicada a PALAU, B., reproduïx una opinió de Aguiló i Fuster que copiém a continuació: «... opina que la *Victoria Cristi* fué suggerida por un auto del siglo xv en catalán que todavía, durante la festividad del Corpus se celebrava en su tiempo en Valencia, y que la comedia del Bachiller de Burbáguena se seguía representando en algunos pueblos de Cataluña, como le consta por verídica relación haber sucedido en el de Folgueroles. Obispado de Vic, al entrar el invierno de 1877.

mateix lloch, y en esta ocasió se añadí lo següent: després de formada Eva de una costella de Adam, estant aquest dormint y encara no deixat lo son, diu a ell lo Pare Etern. o Déu: «desperta Adam desperta, etc., fins a las paraulas Adam y Eva mirau, etc., exclusive, com se veurà en son lloch.

Nota: Deu advertir-se que sempre que algun dels representants farà alguna amenassa als Dimonis, fent-los memòria de què Déu los castigà, o que los despullarà de l'imperi temporal que ells tenian sobre los detinguts en los llims de Abraam, dits dimonis udularan o bramaran, donant a entendre ab assò lo seu sentiment.»

Hem volgut comprovar, en un fragment, a títol indicatiu si la redacció d'aquesta passió, en algun capítol, és una versió lliure més bé o més malament arranjada o una simple traducció. El fragment comparat mostra una total dependència del text castellà, del que n'oferim una petita mostra:

AUCTO PRIMERO²³

Eva Oye, Adam, mi buen marido.
Adam ¿Qué me quieres, di, muger?
Eva Hazarte, hermano, saber
lo que a mi me ha acontecido.
Tu sabrás que yo he comido
y he gustado
de aquel fructo sublimado
que nos vedó el criador.

Primera Part. Edat del món des de Adam fins a Noè.

Escolta, Adam, mon bon marit.
¿Què és lo que.m vols dir muller?
Fer-te, germà meu, a saber
lo que a mi ha passat.
Tu sabrás que jo he menjat
y he gustat
de aquell fruit tant sublimat
que.ns vedà Déu criador.

Ms. 264 del Museu Episcopal de Vic

[*Presa y mort / y passió de Christo / Nostre Senyor.*]

1. Descripció.

Ms. enquadernat amb pergami. Conté 91 folis. En un principi la foliació començava en el primer acte que conté la presa de Cristo. Una mà posterior ha foliat tot el manuscrit. La lletra, no gaire acurada, és a una sola mà. Sense guardas al davant ni al darrera té unes mides de 210 x 170 mm. La passió resta imcompleta potser per un parell de folis encara que hi han senyals de folis arrencats.

Quan a la datació no posseim cap dada segura. Pel tipus de lletra sembla de finals del XVIII. Tampoc no hi cap notícia que ens informi sobre possibles copistes, o posseïdors.

²³ Hem fet servir, Victoria de Cristo, edició de Juan Navarro. València, 1570 i publicada per ROUANET, L., *Colecció de Autos, farsas, coloquios del siglo XVI*, apéndice al tomo IV, Biblioteca Hispánica, Madrid-Barcelona, 1901, pàgs. 376-391. D'altra banda no hem pogut veure el ms. CDIV de l'Institut del Teatre de PALAU, B., *Victoria Christo*, auto en VI partes, 1748.

Nicodemus. Josep Abarimatia. Pilat. Lo escoder de Pilat. Un patge de Pilat. Centurió. Los 6 soldats. Sant Joan. Maria Santíssima. Maria Jacobé. Maria Salomé y Maria Magdalena.

C: Que.us ha aparegut Senyor
A: (Manca el foli).

2. Contingut.

1. F. 1-6 *Loa de la presa y mort / y passió de Christo / Nostre Senyor.*

Persones: Claudio. Alexandro. Crisa [nto]. Felino. Pio. Plácido. La Contemplació. Música.

C: Adolorit y confús
A: dóna principi al despediment.

2. F. 7-19v *Despediment de Jesús / y Maria.*

Interlocutors: Jesús. Maria. Los apòstols. 1 àngel. 2 àngels. Maria Magdalena.

C: Aixís ha de ser Senyora
A: deixau-me per vós morir.

3. F.20-57v *Representació de la Mort / y passió de Christo Nostre Senyor.*

Primer / acte. Conté la presa de Christo en / lo ort després de la Cena fins la sen / tència de Pilat. Interlocutors:

Jesús. Sant Pera. Sant Joan. Sant Barthomeu. Sant Jaume Major. Sant Simon. Sant Matheu. Sant Andreu. San Jaume Menor. Sant Felip. Sant Judas Tedeo. Sant Tomàs. Judas Escariot. Un àngel. Simón leprós. Ruban porter. Cayfàs pontífice. Annàs. Betjamí. Abdaron. Un dimoni. Malcus. Alguns soldats. Dos testimonis. Barnat criat. Barthomeu criat. Una criada. Dos altres criats. Pilat. Lo escoder de Pilat. Muller de Pilat. Herodes Rey. 4 sayons. Centurió. Un patge de Herodes. Un patge de Pilat.

C: Deixebles meus ja és arribat
A: vaix a fer lo que a manat.

4. F. 58-79v *Segon acte. Conté / la execució de la sentència / de Pilat. Interlocutors:*

Maria Santíssima. Maria Jacobé. Maria Salomé. Maria Magdalena. Sant Joan. Trompeta. Jesús. Sis soldats. Annàs. Cayfàs. Verònica. Simon Siraneu. Dos damas. Pilat. Centurió. Dos lladres. Abraham. Moysès. Noè. Longinos.

C: No m'aconsolau parentas
A: ha ja acabada Jesús.

F. 80-90v *Tercera Jornada. / Conté lo devallament / de la Creu y enterro / (il·legible) de Jesús. Interlocutors:*

Nicodemus. Josep Abarimatia. Pilat. Lo escoder de Pilat. Un patge de Pilat. Centurió. Los 6 soldats. Sant Joan. Maria Santíssima. Maria Jacobé. Maria Salomé y Maria Magdalena.

C: Que.us ha aparegut Senyor
A: (Manca el foli).

RESUM:

És coneguda pels historiadors de la nostra literatura la tradicionalitat i la poca evolució, en relació a d'altres països, del drama religiós català que no cal confondre amb la gran riquesa de documents i de manuscrits que ens han arribat fins al dia d'avui. Així el gran nombre de textos conservats foren classificats per Josep Romeu i Figueres, en 8 tipus, en atenció a les particularitats que presentaven cada un d'ells, essent el fragment conservat, més reculat, d'una passió de la primera mitat del segle XIV, i la darrera –la vuitena– la que es representava a Vic, en 1752. Cal dir però que potser la que mereix, als nostres ulls, més importància, és la que correspon a la setena passió que aprofita materials més antics, i fa una refosa de diversos misteris. És alhora la més popular, i coneguda, sempre en aquest contexte d'arcaïsmes literari.

El treball que avui presentem és un catàleg de manuscrits que hem confegit a partir de peces desconegudes, i d'altres d'inventariades però sense estudiar. En total donem a conèixer dotze peces, nou de les quals, amb més o menys fortuna les podem emparentar amb el model de la setena passió dramàtica. Les altres tres, relacionades entre elles, representen una gran troballa ja que són textos dramàtics on es veu la feina d'un autor preocupat per donar-nos un text treballat, els models dels quals s'han encara d'estudiar. El més antic d'aquests manuscrits és de finals del segle XVII, i estem segurs que el seu estudi serà una aportació de vàlua a la literatura catalana del segle XVII tan mancada de textos.

SUMMARY:

The traditionality and the little evolution, in relations with other countries, of the Catalan religious drama (wich we shouldn't confuse with the richnees of documents and manuscrits available to us up to now) is known by historians of our literature*. So, this great amount of preserved texts were classified by Josep Romeu i Figueres into 8 types, with reference to the particularities presented by each one of them. The oldest preserved remnent of a «Passion» being dated from the first half of the XIVth century and the last, the eighth one, usually played in Vic (Barcelona), dated from 1752. We should say though that the «passion» number 7 is the one which deserves most importance four us, because it uses more ancient materials and shows a fusion of several divine mysteries. It is also the most popular and well Known, talking always about this ancient literary context.

The work we are presenting today is a catalogue of manuscrits we have made about unknow plays, and some recorded ones which have not been yet studied. In all, we are revealing twelve plays, seven of wich we can relate to the model of the seventh dramatic passion. The other three interrelated (among them) represent a real discovery because they are dramatic texts where we can see the effort work of an author with a determined entity. Because of their complexity we offer you two other texts in an appendix wich we can't enclose in any classification. The most ancient of these three manuscrits in from the end of the XVIth century, and we are certainly sure its study will be of great value for the XVIIth century Catalan literature, wich is so looking in valuable texts.

---

*Standard sources: N.D. SHERGOLD, *A History of the Spanish Stage from Medieval Times until the end of the Seventeenth Century*. Oxford 1967. Especially: chapter 3. Mysteries, Miracles, and autos of Barcelona, Mallorca and Valencia.

W.H. SHOEMAKER, *The multiple Stage in Spain during the Fifteenth and Sixteenth Centuries*. Princenton, 1935.